

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

ІНТЕРВ'Ю «ЮРИДИЧНОЇ ГАЗЕТИ» З ГОЛОВОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОМІСІЇ
ЗІ ЗМІЦНЕННЯ ДЕМОКРАТІЇ ТА УТВЕРДЖЕННЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА,
К. Ю. Н., НАРОДНИМ ДЕПУТАТОМ ВРУ ІV-VI СКЛИКАНЬ
МИКОЛОЮ ОНІЩУКОМ

хисту інтересів громадян.

■ Чи стане пріоритетом Міністерства юстиції вдосконалення системи підготовки юристів? Якщо так, які зміни пропонуватимуться у зв'язку з цим?

– Так, стане. Зараз система підготовки юридичних кадрів фактично кинута на самоплив. Це проявляється не тільки в тому, що існує понад 200 навчальних закладів, які готують юристів. Коли я виступаю на якихось урочистостях в юридичних закладах держави, пов'язаних чи то з Днем знань, чи то з врученням дипломів, я часто наголо-

шую на тому, що цей ринок перенасичений. До того ж пропозиції на ринку праці є недостатньо якісними, особливо, коли йдеться про регіональний рівень.

Необхідно переглянути умови ліцензування та вимоги до навчальних закладів, які займаються підготовкою юристів. Загальна кількість цих закладів за таких умов буде суттєво скорочена.

Я гадаю, що має бути істотно збільшена кількість спільних наказів та рішень колегій Мін'юсту та Міністерства освіти. Мають бути підготовлені відповідні проекти та постанови, які закріплять механізми контролю за відповідністю цих вимог. Адже не секрет, що деякі ВНЗ для того, щоб отримати ліцензію, лише на декілька днів вносять у списки викладачів кандидатів юридичних наук, а реальний процес здійснюється всупереч державним вимогам.

Я вбачаю необхідність у тому, щоб забезпечити відповідність критеріям, які були однаковими як для відомчої науки, так і для загальноосвітніх закладів.

■ Які повноваження Міністерства юстиції слід звужити чи розширити?

– За традицією, коли кожний новий Міністр юстиції ставить питання про розширення своїх повноважень задля належного забезпечення виконання функцій. Я, можливо, зміню цю традицію, якщо мені доведеться цим займатися. Вважаю, що проблема – не в повноваженнях, а в здатності забезпечити ефективне виконання вже існуючих сфер відповідальності. Разом із тим, якщо ми побачимо, що використання цього ресурсу – я маю на увазі професійного, кадрового, контрольного – буде недостатнім, тоді таке питання може виникнути. Розширення функцій можливе лише як наслідок вичерпання можливостей реалізації завдань на основі вже існуючих повноважень.

Водночас сьогодні певною деструктивною проблемою є незавершеність законодавства, воно не до кінця врегульоване. Зокрема, я маю на увазі паспортну систему – те, що стосується усіх видів реєстрації громадян – та систему виконання покарань: відповідний департамент сьогодні перебу-

ває в прямому управлінні. Це вже не МВС, але це ще не Міністерство юстиції. Хоча і задекларовано, що Департамент із виконання покарань відноситься до сфери координації Мін'юсту, але інструментів для такої координації Міністерство не має. Тож у даному випадку я не вважаю це розширенням повноважень. Це радше етапна зміна функціонального ряду. Мені здається, що цей департамент дуже зацікавлений у тому, щоби його інтереси в уряді представляв саме міністр. До певної міри не сприяє ефективності в управлінні, якщо орган перебуває в чіткій сфері підпорядкування тому чи іншому міністерству... причому його керівник не є членом уряду. Важливо, щоб система виконання рішень суду була сконцентрована в системі одного органу, яким є Міністерство юстиції. Власне, це ті два напрямки, про які варто говорити в контексті розширення відповідальності Міністерства.

■ Міністр юстиції. Це людина Президента, Глави Уряду, своєї політичної сили чи це «людина права»?

– Безумовно – людина права. Це єдина, можливо, посада, де цей критерій є визначальним.

Але якщо нормопроектні ініціативи усіх, включаючи Главу Уряду, Президента, інших суб'єктів будуть виходити за межі права, а не тільки закону (бо право – це де-що ширша категорія) треба чітко про це говорити, без страху втратити посаду. Тому посаду Міністра юстиції мають займати люди, які мають політичну вагу, політичний і життєвий досвід, авторитет, професійну впевненість і необхідний рівень знань. Коли ці якості є, я гадаю, проблема залежності зникає сама собою.

Що стосується питання, чиєю людиною є Міністр юстиції, то я буду відкрито говорити про те, що у питаннях забезпечення конституційних гарантій прав і свобод громадян його діяльність має бути найбільш дотичною до повноважень Президента України. І у цьому відношенні я буду вважатися людиною Президента. А я переконаний, що Президент буде проводити і проводитиме саме таку лінію. Завдання Міністра, як члена Уряду, бути юридичним проводирем у політичній команді, тобто діяти в такий спосіб, щоб цей Уряд не робив юридичних помилок, щоб він здійснював свої функції, ухвалював рішення, які приймаються та приймалися в інтересах усього суспільства і конкретного громадянина.

■ Професійне табу Міністра юстиції. – Не порушувати принцип «Закон – понад усе».

■ У яких випадках Міністр юстиції України повинен подати у відставку (не лише у передбачених законодавчо)?

– У випадку, коли не відчуває, що здатен виконати завдання, які на нього покладені; коли є факт конфлікту приватних і публічних інтересів, і при цьому перевага надана приватним; коли діяльність Міні-

стра юстиції стає політично вмотивованою.

■ Які зміни в регулювання юридичної діяльності (права на зайняття юридичною практикою) ініціюватиме Міністерство юстиції найближчим часом?

– Буде поставлено питання щодо уніфікації приватної юридичної практики через інститут адвокатської діяльності. Не бачу великої проблеми, аби діяльність практикуючих юристів була б унормована на тих самих засадах, як і адвокатів. Паралельно можуть існувати два великі цехи, але навіщо, якщо на 99% їхня діяльність однотипна. У будь-якому разі діяльність і тих, і інших має бути чітко врегульована.

■ Ваше праворозуміння? Як ви визначаєте поняття «право» і поняття «верховенство права»? Прихильником якого праворозуміння ви себе вважаєте?

– Я визначаю право, як систему норм, механізмів їх реалізації та правовідносин. Верховенство права я визначаю, як справедливість, що забезпечується визнанням найвищою цінністю природних і конституційно закріплених прав і свобод людини, підпорядкування всіх публічно-владних інститутів цій меті.

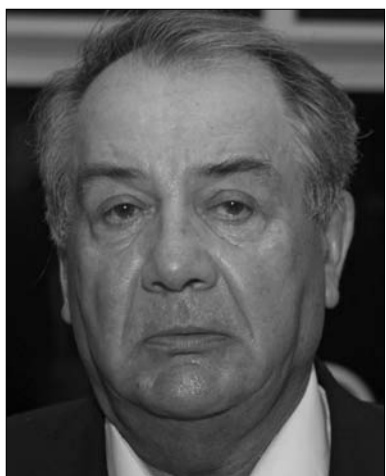
Природно, що Україна відходить від позитивістського розуміння права, коли воно зводилося лише до визначення права як системи правових норм та ієрархії цих норм. Тобто виникає більш комплексне розуміння права, котре не зводиться лише до позитивістського, схемного розуміння.

Що стосується верховенства права, то, як відомо, ця доктрина виникла після Першої чи Другої світової війни, коли необхідно було віднайти таке праворозуміння, яке би дозволило притягнути до відповідальності тих людей, які формально діючі в межах законів Німеччини, скоїли злочин. Ця доктрина виникла як така, що дозволяє розглядати закон, правову систему, лише як складову загального поняття верховенства права, що є сукупністю природних прав людини, принципів справедливості й гуманності.

До речі, навіть серед науковців не існує однозначного понятійного визначення верховенства права. Тому незалежно від дефініцій, нам важливо забезпечити рівність у взаєминах усіх суб'єктів права, незалежно від їх майнового стану, посади і т. ін., дотримання всіма суб'єктами владних повноважень принципів поділу влади – йдеться про систему стримування та противага, верховенство основоположних конституційних прав, які гарантують людині право, насамперед політичні права і свободи, хоча не тільки ці, а й соціально-економічні права. Іншими словами, коли ми говоримо про верховенство права, ми розуміємо, що йдеться у першу чергу про верховенство загальнолюдських цінностей, які мають захищатися правовою системою у практичній діяльності всіх публічних інститутів.

СПІЛКУВАВСЯ СЛАВІК БІГУН
«Юридична газета»

АВТОРИТЕТНА ДУМКА

Віталій Бойко,

перший Міністр юстиції незалежної України в 1991-1992 рр., голова ВСУ у 1994-2002 рр.

– Усі ті прізвища, які озвучують ЗМІ, викликають у мене позитивні емоції. Але якщо дивитися на кожну кандидатуру, то, на мою думку, такій важливій посаді найбільше підходить у першу чергу нинішній Міністр юстиції Олександр Лавринович. Я його знаю ще з 1991 р., коли ми разом працювали в ЦВК: я на посаді Голови, пан Лавринович – заступником Голови. Тоді він іще не мав вищої юридичної освіти, але з ним було цікаво працювати: він уміє логічно мислити та логічно висловлювати своє бачення тієї чи іншої

проблеми. Згодом він дістав вищу юридичну освіту – по-моєму, має червоний диплом. Потім, слухаючи його виступи в Верховній Раді, спочатку народного депутата, а згодом Міністра юстиції, я мав можливість переконатися в його юридичній компетентності. Мені імпонує те, що він має позицію та вміє юридично обґрунтувати.

На друге місце я би поставив Миколу Васильовича Оніщука. Це практик, вчений, людина, яка знається на всіх питаннях юриспруденції та має своє бачення у ви-

рішенні тих чи інших конфліктів, і мені подобається його окрема обґрунтована позиція в непростих питаннях.

Не можу нічого сказати проти Миколи Катеринчука – молодий активний політик. Безперечно, я не можу сказати нічого поганого про Петра Миколайовича Крупка. Тим більше, він уже працював міністром Кабінету Міністрів в уряді Тимошенко, і на посаді заступника Міністра юстиції. Також людина підготовлена, і найголовніше – він знає проблеми, які необхідно сьогодні вирішу-

вати на рівні основного юридичного підрозділу виконавчої структури влади – Міністерства юстиції.

Щодо пана Зварича і пана Портнова – думки про їх обрання на цю посаду також майорять – я не хочу давати жодних негативних оцінок, тому що у мене їх просто нема. Зварич уже був Міністром юстиції. Гадаю, Верховна Рада може оцінити його діяльність більш об'єктивно та неупереджено. А щодо пана Портнова, чесно кажучи, мені важко щось говорити: я зовсім не знаю його життєвого шляху.

З-поміж претендентів на посаду Міністра юстиції України за умови формування коаліції будь-якого формату називають таких осіб, як Роман Зварич, Микола Катеринчук, Петро Крупко, Олександр Лавринович, Микола Оніщук, Андрій Портнов.

Хто з них є найбільш гідним стати Міністром юстиції?